

CZU 343.15

Natura juridică a revizuirii hotărârilor judecătorești irevocabile

Tatiana CRUGLIȚCHI

asistent universitar

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

***Abstract.** The procedural legislation of the Republic of Moldova provides for different ways of remedying errors committed in the administration of justice in civil cases. They depend on the nature and seriousness of the infringement. Errors that do not concern the merits of the case can be removed by the court that adopted the judgment by correcting errors in the judgment, explaining the judgment, issuing a supplementary judgment, transferring the case held in violation of the rules of jurisdiction, terminating the proceedings or removing the application from the case if the proceedings were brought in error. The verification and correction of errors relating to the correctness of the substantive adjudication of the case, such as the merits and legality of the judgment, is not within the competence of the court that delivered the judgment.*

***Keywords:** civil action, appeals in civil proceedings, appeal against first instance decisions, appeal against decisions of the court of appeal, review of irrevocable decisions, judicial review.*

Dreptul modern se caracterizează, în general, printr-o mare diversitate de organizare a căilor de atac. O atare diversitate se regăsește și în legislațiile care se întemeiază pe același sistem de drept. Ca atare, o privire comparativă este adeseori dificilă în domeniul căilor de atac. Această împrejurare l-a determinat pe procedutistul uruguayean Eduardo J. Couture să aprecieze că „recursurile sunt de o atât de mare vastitate și varietate în dreptul hispano-american, încât face dificilă orice sistematizare” [3, p.347]. Iar o atare aserțiune se potrivește în mare măsură și dreptului european.

Existența căilor legale de atac constituie pentru părți o garanție a respectării drepturilor lor fundamentale și le conferă posibilitatea de a solicita remedierea eventualelor erori judiciare. De asemenea, existența căilor legale de atac este de natură să garanteze și calitatea actului de justiție, judecătorii fiind obligați să-și respecte îndatoririle lor, îndeosebi acelea privitoare la imparțialitatea lor.

Revizuirea hotărârilor irevocabile este o cale extraordinară de atac, de retractare, de regulă nesuspensivă de executare, prin intermediul căreia se poate obține desființarea hotărârilor și încheierilor irevocabile și rejudecarea pricinii în cazuri expres prevăzute de lege [5, p. 537].

Potrivit unei alte opinii, revizuirea este percepută drept o „reluare a procesului”, deoarece la

această etapă se examinează circumstanțele invocate drept temei al revizuirii în coraport cu fondul cauzei și are loc o continuare a judecării acestuia [2, p.56].

Autorul acestei opinii critică atribuirea revizuirii hotărârilor la compartimentul căilor de atac a Codului de procedură civilă, menționând că acest fapt demonstrează lipsa maturității legiuitorului autohton cu privire la rerealizarea unei concepții moderne și progresiste asupra acestei instituții ca remediul procesual eficient de corectare a anumitor tipuri de erori judiciare și asupra rolului acesteia în consolidarea procesului de desfășurare a justiției pe cauze civile.

O conceptualizare modernă a revizuirii, dezvoltată în doctrina autohtonă, atribuie acestei instituții juridice o natură dublă: atât ca o cale de atac, cât și ca un fel de procedură care ar permite reluarea examinării fondului cauzei. Conceptul menționat pornește de la ideea că revizuirea nu are drept scop pronunțarea unei hotărâri mai juste, ci de a pune părțile în poziția în care se aflau înainte de pronunțarea hotărârii revizuite. La fel, revizuirea nu vizează efectuarea unui control judiciar în sensul apelului sau recursului. Perceperea eronată a esenței revizuirii este condiționată și de faptul că, formulând-o, legiuitorul o plasează la capitolul căile de atac, atribuind-o așa cum se făcea istoricește, la compartimentul căile de atac de supraveghere, fără a lua în considerare particularitățile acesteia. Adică, fără a introduce claritate legislativă asupra conținutului și sensului revizuirii, care este atât de evident: reluarea procesului sau continuarea examinării fondului [2, p.56].

Considerăm că pentru adevărul științific este necesar a concretiza care dintre aceste două naturi juridice își nuanțează cel mai mult caracteristicile. Cele mai multe caracteristici indică asupra percepției revizuirii drept cale de atac, având ca obiect hotărâri înzestrate cu puterea lucrului judecat, iar problema schimbării soluției deja pronunțate nu se permite într-o simplă examinare a fondului cauzei, ci numai în acea ordine procesuală în care se admite retractarea acestor hotărâri [7, p.1184].

Spre deosebire de alte căi de atac, revizuirea hotărârilor irevocabile este rezultatul cunoașterii incomplete la momentul emiterii hotărârii a împrejurărilor de fapt importante pentru justa soluționare a cauzei, fie administrării unor probe false, fie comiterii infracțiunilor în legătură cu pricina judecată. Astfel, casarea hotărârii în ordine de revizuire este rezultatul unei erori involuntare a judecătorului. În literatura de specialitate se menționează că prin revizuire, în general, se tinde la îndreptarea unor hotărâri greșite, pentru neregularități ce s-au săvârșit dintr-o împrejurare, neimputabilă instanței sau dintr-un motiv neimputabil părților, de obicei, descoperite ulterior [4, p.207].

Codul de procedură civilă al RM din 2003, în redacție inițială prevedea și alte temeiuri de revizuire a hotărârilor judecătorești improprii pentru această instituție. Renunțând la alte căi extraordinare de atac, existente în CPC din 1964 (contestația în anulare, recursul în anulare, demersul în interesul legii), la adoptarea Codului de procedură civilă din 2003 legiuitorul a lărgit artificial sistemul temeiurilor de declarare a revizuirii, completându-l cu motive străine pentru construcția

clasică a revizuirii (depășirea atribuțiilor puterii judecătorești, împiedicarea adoptării unei hotărâri legale într-o altă cauză). În urma modificării CPC din 2003 prin Legea nr.244-XVI din 21.07.2006, aceste temeuri de declarare a revizuirii au fost excluse.

Obiect al revizuirilor îl constituie hotărârile, ordonanțele, încheierile, și deciziile irevocabile ale tuturor instanțelor judecătorești. În unele cazuri în care într-un singur proces au fost conexate mai multe pricini (de exemplu, cu privire la desfacerea căsătoriei, partajul averii și încasarea pensiei de întreținere), obiect al revizuirii poate fi hotărârea, decizia sau încheierea judecătorească în parte numai cu privire la acele pretenții în privința cărora există temeuri de revizuire.

Pot fi supuse revizuirii încheierile judecătorești de încetare a procesului ca urmare a încuviințării renunțării reclamantului la acțiune și tranzacției părților, precum și cele prin care se respinge acțiunea ca fiind tardivă conform art 186`CPC. Aceste încheieri de încetare a procesului se referă la confirmarea unor acte de dispoziție ale părților în proces, celelalte încheieri de încetare a procesului nu pot fi supuse revizuirii. De asemenea, nu pot fi supuse revizuirii încheierile judecătorești premergătoare prin care nu se termină procesul și care dobândesc valoarea juridică doar concomitent cu hotărârea; de ex: încheierile cu privire la amânarea procesului, recuzarea. Sunt încheieri care nu se supun nici unei căi de atac, și prin urmare, nici revizuirii, cum ar fi de exemplu, încheierile prin care se soluționează conflictele de competență; cu privire la anularea ordonanței judecătorești; deciziile de trimitere a pricini la rejudecare.

La fel, pot fi supuse revizuirii hotărârile judecătorești suplimentare și încheierile emise după pronunțarea hotărârii: de corectare a greșelilor din hotărâre și de explicare a hotărârii, încheierile de respingere a obiecțiilor formulate împotriva ordonanței judecătorești, întrucât se referă la fondul cauzei, deciziile prin care se soluționează fondul apelului și recursului, cu excepția celor prin care s-a decis trimiterea cauzei la rejudecare, întrucât ulterior poate fi dată o nouă soluție de instanțele inferioare.

Subiecții cu drept de sesizare a instanței de revizuire sunt părțile și alți participanți la proces, persoanele care nu au participat la proces, dar care sunt lezate în drepturi prin hotărârea, ordonanța, încheierea sau decizia emisă; agentul guvernamental atunci când RM este acționată la CtEDO. Agentul guvernamental reprezintă Republica Moldova la Curtea Europeană și contribuie, în modul prevăzut de lege, la asigurarea executării hotărârilor și deciziilor Curții Europene în cauzele îndreptate împotriva Republicii Moldova.

Deși legea procesual civilă nu reglementează expres posibilitatea alăturării la cererea de revizuire, în literatura de specialitate se opinează asupra aplicabilității acestei instituții. Toate acestea din considerentul că aceasta are drept scop: soluționarea corectă a cauzelor civile, prin crearea posibilităților reale pentru alți coparticipanți de a accede la remediul revizuirii în mod accesibil și

eficient; favorizarea judecării cauzelor civile în termen rezonabil și economia de mijloace procesuale [1, p.14].

Revizuirea fiind o cale de atac de retractare, cererea de revizuire împotriva unei hotărâri rămase irevocabilă prin neatacare se soluționează de instanța care s-a pronunțat asupra fondului. Deci, instanța ierarhic superioară nu va fi competentă de a examina cererea de revizuire, dacă nu a examinat apelul sau recursul declarat împotriva hotărârii sau încheierii asupra cărora s-a exercitat dreptul de a declara revizuire.

Cererea de revizuire împotriva unei hotărâri care, fiind supusă căilor de atac, a fost menținută, modificată sau casată cu emiterea unei hotărâri noi, se soluționează de instanța care a menținut ori a modificat hotărârea sau a emis alta. La baza acestor reguli stă principiul potrivit căruia o instanță inferioară în grad de jurisdicție nu este competent de a examina decizia instanței ierarhic superioare.

Este de menționat faptul că cererile de revizuire declarate împotriva hotărârilor care au fost supuse căilor de atac însă, n-au fost examinate în fond, fiind doar judecate recursurile împotriva încheierilor, astfel încât au devenit irevocabile fără ca legalitatea lor să fi fost verificată în ordine de apel sau recurs, vor fi soluționate de instanța care a pronunțat hotărârea în fond, aplicându-se prevederile art. 448 alin. (1) CPC, ca de exemplu, hotărârea a fost contestată cu apel și recurs, însă cererea de apel a fost restituită fără examinare din motivul neachitării taxei de stat, iar recursul a fost respins ca neîntemeiat [2, p.150].

La fel, cererea de revizuire împotriva deciziilor curții de apel în privința cărora CSJ s-a pronunțat printr-o încheiere asupra inadmisibilității se examinează de curtea de apel care a soluționat fondul apelului. Or, prin încheierea de inadmisibilitate a recursului nu se soluționează fondul recursului. În acest caz, obiect al revizuirii va fi decizia curții de apel [7, p.1189].

Cererea declarată de Agentul guvernamental se examinează de Curtea Supremă de Justiție.

Revizuirea hotărârilor irevocabile poate afecta stabilitatea raporturilor juridice, producând efecte grave pentru părți, de aceea legea stabilește o listă expresă și exhaustivă a temeiurilor de declarare a revizuirii la art.449 CPC. Dacă în cererea de revizuire s-au invocat alte temeiuri decât cele prevăzute în CPC sau instanța de judecată nu constată existența unuia dintre ele, atunci cererea de revizuire se va respinge ca fiind inadmisibilă. Potrivit normei legale, revizuirea se declară în cazul în care:

a) *s-a constatat, prin sentință penală irevocabilă, comiterea unei infracțiuni în legătură cu cauza care se judecă*

Acest temei se referă la cazurile în care un judecător, grefier, martor, traducător sau unul din participanții la proces enumerați la art.55 și 59 CPC care au luat parte la judecarea unei cauze civile au fost condamnați printr-o sentință penală irevocabilă pentru infracțiune în legătură cu judecarea

cauzelor civile, anterior examinate. Deci, în acest caz, forța probantă o are doar sentința irevocabilă care are legătură cu expunerea cauzei. Această legătură există în cazul în care infracțiunea săvârșită a determinat emiterea unei hotărâri ilegale sau neîntemeiate, de exemplu, judecătorul a comis o infracțiune de corupere pasivă. În particular, se includ și situațiile ce se referă la falsificarea de probe. Simplu fapt de comitere a unei infracțiuni de către judecător, unul din participanții la proces sau auxiliari nu este temei de declarare a revizuirii dacă nu are legătură cu cauza. Săvârșirea unei fapte ilicite care nu se califică drept infracțiune nu este temei de revizuire.

Deși temeiul invocat prevede că infracțiunea urmează a fi constatată printr-o sentință penală irevocabilă, totuși pot exista situații când unul dintre subiecți a comis o infracțiune în legătură cu judecarea cauzei, însă în virtutea unor împrejurări obiective nu pot fi constatate prin sentință penală irevocabilă. De exemplu: este constatat faptul comiterii unei infracțiuni în legătură cu cauza care se judecă în baza ordonanței organului de urmărire penală de încetare a urmăririi penale, în legătură cu intervenirea termenului de prescripție (art. 60 CP) sau în legătură cu actul de amnistie (art.107 CP). Deoarece fapta infracțională se constată indubitabil prin aceste acte procesuale, situațiile expuse se referă la temeiul stipulate în art. 449 lit. a) CPC.

b) au devenit cunoscute unele circumstanțe sau fapte esențiale ale cauzei care nu au fost și nu au putut fi cunoscute revizuentului, dacă acesta dovedește că a întreprins toate măsurile pentru a afla circumstanțele și faptele esențiale în timpul judecării anterioare a cauzei

Prin circumstanțele nou descoperite se au în vedere totalitatea faptelor juridice, ca obiect al probației, care duc la apariția, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile care au importanță esențială pentru justa soluționare a cauzei, adică care trebuie să aibă putere decisivă asupra concluziei instanței de judecată, care nu au fost cunoscute și nici nu puteau fi cunoscute revizuentului anterior, dar care existau în momentul examinării și soluționării cauzei civile, care să fie descoperite după ce hotărârea judecătorească devine irevocabilă și dacă acesta dovedește că a întreprins toate măsurile pentru a afla circumstanțele și faptele esențiale în timpul judecării anterioare a cauzei [6, p.390].

În vederea confirmării tuturor circumstanțelor importante pentru cauză în temeiul prevăzut la art.449 lit. b) CPC, pot fi prezentate orișice mijloace noi de probă. Simplele probe noi, ca mijloc a constatării circumstanțelor examinate anterior nu constituie acele „circumstanțe” și „fapte” potrivit art.449 lit. b) CPC și, respectiv, temei al revizuirii hotărârilor judecătorești irevocabile. Astfel, spre exemplu, în situația când o parte probează un fapt printr-un înscris, care a fost respins de instanța de judecată ca fiind inadmisibil conform art.122 CPC, iar apoi după rămânerea irevocabilă a hotărârii judecătorești, partea interesată descoperă un alt mijloc de probă care confirmă același fapt – în acest caz, nu va constitui temei de admitere a revizuirii conform art.449 lit.b) CPC. Dat fiind faptul că

circumstanțele care vor servi drept temei al revizuirii în acest caz vor fi noi, respectiv și probele prin care se vor confirma acestea, de asemenea vor fi noi, în raport cu obiectul anterior al probației. Anume sub acest aspect putem afirma că în cazul revizuirii hotărârilor judecătorești irevocabile pentru situațiile când au devenit cunoscute unele circumstanțe sau fapte esențiale ale cauzei care nu au fost și nu au putut fi cunoscute revizuentului anterior prezentarea probelor noi nu este interzisă.

În situația în care circumstanțele apar sau se modifică după emiterea hotărârii, aceasta nu constituie temei de declarare a revizuirii. În acest caz poate fi înaintată o nouă acțiune. De exemplu, după emiterea hotărârii de încasare a pensiei de întreținere, situația financiară a pârâtului s-a schimbat semnificativ. În acest caz pârâtul este în drept să înainteze o nouă acțiune privind modificarea cuantumului pensiei de întreținere, neavând dreptul de a cere revizuirea hotărârii emise.

c) instanța a emis o hotărâre cu privire la drepturile persoanelor care nu au fost implicate în proces.

O hotărâre judecătorească irevocabilă urmează să producă efecte care vor atinge doar drepturile persoanei care au fost implicate în proces. În caz contrar se va încălca dreptul garantat de art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului în cazul când persoanelor neantrenate în proces le sunt lezate drepturile prin actul judecătoresc contestat. În astfel de situații, instanța urmează să constate dacă persoana care nu este implicată în proces este subiect al raportului material litigios.

e) s-a anulat ori s-a modificat hotărârea, sentința sau decizia instanței judecătorești care au servit drept temei pentru emiterea hotărârii sau deciziei a cărei revizuire se cere.

Cererea de revizuire în baza acestui temei va fi admisă numai dacă instanța s-a bazat pe aceste acte judiciare la emiterea hotărârii, de exemplu, a fost casată sentința irevocabilă prin care s-a recunoscut vinovăția persoanei, care ulterior a fost obligată la repararea prejudiciului astfel cauzat în cadrul unui proces civil. Un alt exemplu, când hotărârea instanței de încasare a pensiei de întreținere s-a întemeiat pe hotărârea privind stabilirea paternității, anularea ultimei hotărâri va servi drept temei pentru revizuirea primei hotărâri. Existența acestui temei de revizuire se explică prin valoarea prejudicială a hotărârilor, sentințelor și deciziilor judecătorești prevăzută la art.123 alin. (2) și (3) CPC: „ Faptele stabilite printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă într-o cauză civilă soluționată anterior în instanța de drept comun sunt obligatorii pentru instanța care judecă cauza și nu se cer a fi dovedite din nou și nici nu pot fi contestate, la judecarea unei alte cauze civile la care participă aceleași personae. Sentința pronunțată de o instanță judecătorească într-o cauză penală, rămasă irevocabilă, este obligatorie pentru instanța chemată să se pronunțe asupra efectelor juridice civile ale actelor persoanei împotriva căreia s-a pronunțat sentința numai dacă aceste acte au avut loc și numai în măsura în care au fost săvârșite de persoana în cauză. Una din condițiile esențiale este ca actul judecătoresc să fi rămas irevocabil la data emiterii hotărârii supuse revizuirii.

e) a fost aplicată o lege declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională și la judecarea cauzei a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, iar instanța de judecată a respins cererea privind sesizarea Curții Constituționale sau din hotărârea Curții Constituționale rezultă că prin aceasta s-a încălcat un drept garantat de Constituție sau de Tratatul internațional în domeniul drepturilor omului.

Conform art.28 din Legea nr.317- XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, legile și alte acte juridice sau unele prevederi ale lor declarate neconstituționale își pierd puterea juridică la data adoptării hotărârii Curții Constituționale și nu pot fi aplicate pe viitor. Efectele juridice ale actului sau ale normei de drept declarate neconstituționale sunt înlăturate de organul care le-a adoptat.

Potrivit pct. 56 din Hotărârea Curții Constituționale nr.33 din 10.10.2013 privind interpretarea art.140 din Constituție, Hotărârea Curții urmează a se aplica tuturor raporturilor juridice care nu s-au stins încă la data pronunțării hotărârii, respectiv tuturor situațiilor cărora li se aplică în continuare dispozițiile legale declarate neconstituționale, precum și pe calea revizuirii. Conform pct. 61 al aceluiași act, Curtea a reținut în jurisprudența sa că principiul stabilității raporturilor juridice nu poate implica promovarea unui drept prin intermediul unei ilegalități. Hotărârea Curții Constituționale trebuie publicată după emiterea hotărârii judecătorești. În caz contrar vom fi în prezența aplicării eronate a normelor de drept material, fapt ce constituie temei pentru casarea hotărârii în ordine de apel și recurs.

Hotărârile Curții Constituționale nu produc efect retroactiv, însă admitere revizuirii într-un proces judiciar nu afectează acest caracter, întrucât hotărârea Curții urmează a se aplica tuturor raporturilor juridice care nu s-au stins încă la data pronunțării ei.

Pe lângă faptul că a fost aplicată o lege declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională, pentru a fi admisă cererea de revizuire, urmează a fi întrunită una din următoarele două condiții: - la judecarea cauzei a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, iar instanța de judecată a respins cererea privind sesizarea Curții Constituționale ori – la judecarea cauzei a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, iar din hotărârea Curții Constituționale rezultă că prin aceasta s-a încălcat un drept garantat de Constituție sau de tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului.

g) Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau Guvernul Republicii Moldova a inițiat o procedură de reglementare pe cale amiabilă într-o cauză pendinte (aflată pe rolul CtEDO) împotriva Republicii Moldova.

Procedura de reglementare pe cale amiabilă se inițiază numai după ce CtEDO a declarat admisibilă cererea reclamantului. În acest sens după declararea cererii drept admisibile, aceasta,

conform art.38 din Convenția Europeană, se pune la dispoziția celor interesați pentru a se ajunge la rezolvarea cauzei pe cale amiabilă. Agentul guvernamental, din oficiu, la solicitarea reclamantului sau a reprezentantului acestuia, este în drept să negocieze soluționarea amiabilă a oricărei cauze aflate pe rolul Curții Europene.

Temeiul de revizuire se va justifica la prezentarea de către revizuiet a probelor care confirmă inițierea procedurii de reglementare pe cale amiabilă a cauzei pendinte împotriva Republicii Moldova aflată pe rolul CtEDO. În practica judiciară s-a evidențiat necesitatea de a fi prezentate următoarele înscrisuri: demersul Agentului Guvernamental (art.13 din Legea nr.353-XV din 28.10.2004 cu privire la Agentul Guvernamental), scrisoarea Curții Europene despre notificarea Agentului Guvernamental, răspunsul dat Curții Europene despre recunoșterea de către stat a încălcării drepturilor.

h) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat, printr-o hotărâre, fie Guvernul Republicii Moldova a recunoscut printr-o declarație o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale care poate fi remediată, cel puțin parțial, prin anularea hotărârii pronunțate de o instanță de judecată națională.

Recunoșterea, printr-o declarație, de către Guvernul Republicii Moldova a încălcării drepturilor sau libertăților fundamentale, are loc prin declarația unilaterală formulată de către Agentul guvernamental. Aceasta are loc în cazul în care reclamantul a refuzat soluționarea amiabilă a cauzei aflate pe rolul Curții Europene sau în cazurile în care o asemenea procedură nu poate fi inițiată ori nu este posibilă. Agentul guvernamental poate retrage sau reformula declarația unilaterală pînă la admiterea acesteia de către Curtea Europeană.

În conformitate cu art.45 din Convenția Europeană, statele contractante s-au angajat să se conformeze hotărârilor definitive ale CtEDO în litigiile în care ele sunt părți. Hotărârile CtEDO nu modifică și nici nu anulează hotărârile judecătorești emise de instanțele naționale. O hotărâre a CtEDO care constată o încălcare implică pentru statul pârât obligațiunea juridică de a înceta încălcarea dreptului și de a lichida consecințele încălcării în așa mod încât să se restabilească pe cît se poate situația anterioară (*restitutio in integrum*), care poate fi chiar parțială, întrucît CtEDO poate decide pe lângă repunerea în situația anterioară și acordarea unei despăgubiri.

În sensul art.41 din Convenția Europeană, statului îi rămâne să aleagă care modalități sunt cele mai eficace de repunere a părții vătămate în situația anterioară, ținînd cont de mijloacele disponibile din cadrul sistemului juridic național. Luînd în considerare necesitatea și importanța unui asemenea mecanism, Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei a adoptat o Recomandare cu privire la reexaminarea și redeschiderea unor cazuri la nivel național în urma Hotărârilor CtEDO, potrivit căreia, părțile contractante urmează să se asigure că la nivel intern există posibilități adecvate de a realiza, în măsura posibilității *restitutio in integrum*. Revizuirea hotărârii judecătorești în temeiul art.

449 lit. h) CPC constituie unul din mijloacele cele mai adecvate de repunere a părții vătămate în situația anterioară.

Părțile contractante sunt încurajate să-și examineze sistemele juridice naționale pentru a se asigura că există posibilități corespunzătoare pentru reexaminarea unui caz, inclusiv redeschiderea unui proces în cazul în care CtEDO a constatat o încălcare a Convenției sau încălcarea este cauzată de erori sau deficiențe de procedură, ori partea lezată continuă să suporte consecințe negative foarte grave.

Bibliografie:

1. Bîcu A. Revizuirea – cale de atac în procesul civil. În: *Legea și viața*, 2007, nr. 8.
2. Coban Ig. Probleme teoretico-practice ale revizuirii hotărârilor judecătorești irevocabile în procesul civil. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2013, C. Z.U.: 347.95 (043.2).
3. Couture E. J. citat de Leș I. în *Tratat de drept procesual civil*. București: Ed. Universul Juridic, 2014, ISBN: 978-606-673-317-5.
4. Chivulescu Gh.I., Socec I.V. *Revizuirea în dreptul procesual al RPR*. București: Ed. Științifică, 1961, ISBN: 978-606-39-0722-7.
5. Fodor M. *Drept procesual civil*. București: Ed. Universul Juridic, 2014, ISBN: 978-606-673-514-8.
6. Poalelungi M., Filincova S., Sîrcu I. ș.a. *Manualul judecătorului pentru cauze civile*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, ISBN: 978-9975-53-197-9.
7. Prisac A. *Comentariul CPC al RM*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2019, ISBN: 978-9975-139-79-3.